

På Island findes der 13 julemænd

som kommer ned fra bjergene i de 13 dage op til jul.

Langt oppe blandt de vilde islandske bjerge bor den mærkeligste familie i hele verden. Ingen ved præcis hvor de bor, men grunden til at man kender dem er, at nogen af dem ved juletid kommer ned fra bjergene og opsøger beboede egne.

Familien består af en mor og en far, en masse sønner og så en vrissen sort kat. Det synes du måske ikke er så mærkeligt, der er mange andre familier som har børn og kat og far og mor og alt det andet – men det der gør denne familie så speciel er, at forældrene er utrolig gamle og sønnerne - som stadig bor hjemme og opfører sig som uvorne unger - faktisk er voksne.

Grýla

Faderen i familien ved man ikke meget om, bortset fra at han hedder **Leppalúði** og er luddoven. Moderen derimod er ganske kendt. Hun hedder Grýla og er så gammel, at hun er blevet nævnt i rigtig gamle skrifter fra 1200 tallet, altså cirka 800 år siden.

Se det er en rigtig gammel dame.

I gamle dage var Grýla kendt for at jage uartig børn, som hun ville putte i en af sine sække for at æde dem senere. Det lykkedes hende dog aldrig at fange noget barn, i hvert fald findes der ikke nogen historier om det.

Dengang gik Grýla omkring og besøgte gårdene og landsbyerne. Hun tiggede mad til sine unger, og forsøgte at fange de børn som havde opført sig dårligt i årets løb.

Gammel og træt

Nu til dags er både Grýla, Leppalúði og julemændene slet ikke så slemme mere. Grýla er åbenbart blevet for gammel til at rende ude ved juletiden, så hun er mest hjemme og passer hus og sin dovne mand. Hun er ikke blevet kønnere med årene, og man siger at hun er både hæslig og vrissen, men der er ikke rigtig nogen som har set hende i et par hundrede år.

Stil skoen i vinduet

Også julemændene er blevet lidt flinkere, selv om de laver skarnsstreger hele tiden. Nu ankommer de til byen eller gården en og en. Den første er Stekkjarstaur (Stivben), som kommer natten til den 12. december, og så følger de andre efter, en hver nat lige til juleaften.

På Island, stiller børnene en sko op i vindueskarmen, og hvis de har opført sig godt gennem året, vil julemændene lægge en lille gave, eller noget slik i skoen. Hvis man ikke har opført sig godt, lægger de i stedet en kartoffel eller et stykke snebold i skoen.

Julesvendekvadet

(Jólasveinakvæði Jóhannesar úr
Kötlum)

Nu skal jeg fortælle
om den svendehorde,
som før i tiden luskede
omkring på vores gårde.

I bjergene man så dem
blandt fjeldsider og bække,
vandre ned mod gårdene
i en snorlig række.

Deres mor var Grylen,
hun gav dem troldesaft,
og faren Leppalúði,
dvask og uden kraft.

De kaldtes julesvende,
gik på lette ben,
ankom aldrig to og to,
men altid en og en.

De var tretten stykker,
disse usle pjok,
de ville ikke komme
alle i en flok.

De søgte sig til døren,
langs med husets mur,
og ville gerne gemme sig
i køkken eller bur.

Luskede og kvikke
krøb de hid og did,
lavede ballade
så snart de havde tid.

Og de brugte tiden,
som vi alle ved,
på at lave numre
og forstyrre husets fred.

Stekkjastaur – Stavben (12. des.)

Stavben var den første
rank og stiv som træ,
han sneg sig ind i stalden
for at malke bondens fæ.

Han ville malke fårene
- læske noget vådt,
men staklen havde stive ben
- så det gik ikke godt

Giljagaur – Kløftlømmel (13. des.)

Kløftlømmel den næste,
grå i hår og skæg,
han skred ned fra kløften
under staldens væg.

Han gemte sig i båsene,
drak kun flødeskum,
mens hyrden mødte malkepigen
i et andet rum.

Stúfur – Stumpen (14. des.)

Tredje mand var Stumpen
en lille grådig rad,
han snupede sig panden
når der blev lavet mad.

Han sprang med den i
hænderne, ville være tyst,
men skreg hver gang et stegestænk
brændte på hans bryst.

Pvørusleikir – Slevslikker (15. des.)

Den fjerde kaldtes Slevslikker,
han var så glad for slik,
han hoppede af glæde
når kokkepigen gik.

Da sprang han som en lynild
greb om slevens fat,
og holdt med begge hænder,
for den var ofte glat.

Pottaskefill – Potteskraber (16. des.)

Den femte kaldtes Potteskraber,
sær og ganske grå,
hvor børnene fik rester,
der bankede han på.

Da de så sprang op for at se
om der var en gæst,
snupede han Potten
og holdt en restefest.

Askasleikir – Skålslikker (17. des.)

Den sjette, kaldet Skålslikker
var uden mådehold,
lured' under sengene
med sin grimme knold.

Når folk så satte skålene
til hunde eller kat,
sprang han til og slubrede
den alle mindste sjat.

Hurðaskellir – Dørsmækker (18. des.)

Den syvende var Dørsmækker
han var altid sur,
når folkene i skumringen
tog en lille lur.

Han var hverken god til
at smyge eller snige,
og syntes det var sjovt at få
hængslerne at skringe.

Skjrjarmur – Skyr-skravlet (19. des.)

Skjr-skravlet, den ottende,
var en sølle fyr,
han slog hul på alting
som indeholdt lidt skyr.*

Så slubrede han i sig,
alt han kunne æde,
indtil han til sidst kun kunne
ømme sig og græde.

Bjúgnakrækir – Pølsesnupper (20. des.)

Den niende var Pølsesnupper,
bondesnu og lang,
gemte sig i fadeburet,
der hvor maden hang.

Der sad han på en bjælke,
sort fra top til fod,
og spiste alle pølserne
i tørv røg og sod.

*skyr = islandsk mælkeret lavet af skummetmælk
og løbe, minder lidt om ymer.

Gluggagægir – Vindueskigger (21. des.)

Den tiende var Vindueskigger,
den lille lede fyr,
han lurede ved vinduet
som et andet dyr.

Hvis noget stod på bordet,
kød og anden mad,
så kom han ind og stjal det
den lille frække rad.

Gáttapefur – Dørsniffer (22. des.)

Den ellefte var Dørsniffer,
han gik altid ude,
og sniffede i øst og vest
med sin enorme snude.

Hvis han fik tæft af klejner
ude i det fri,
sprang han som en hvirvelvind
over bæk og sti.

Ketkrókur – Kødkrog (23. des.)

Kødkrog hed den tolvte,
han ankom med et slag
ned til bondens fadebur,
Torlaxsmessedag.*

Der stjal han det han kunne,
kød af enhver sort,
det skete dog at krogen
var lige lovlig kort.

* Torlaxsmessedag = lillejuleaftensdag, På Island
og Færøerne kaldes lillejuleaften
"Torlaxsmessudagur", efter en gammel islandsk
biskop.

Kertasníkir – Lys-tyven (24. des.)

Den trettende var Lys-tyven,
han kom i ro og mag,
stavrende fra bjergene
juleaftensdag.

Han fulgte efter børnene
som med grin og gys,
tumlede på mark og eng
med deres stearinlys.

Og selve julenatten
sad svendene i fred,
de stirrede på lysene
og lod sig rive med.

Så gik de hjemad, en for en,
i kulde og i sne,
og helligtrekonger dag
var ingen mere at se.

Og deres spor er fejlet bort
så mange, mange gange,
Men mindet om dem lever i
historier og sange.

